

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

135. Regis erga PP. & legem Christ. affectus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

nullis vnquam seculis audita vel lecta; non parcebant infantibus matres, Futradus, Prouincialis vices illic agens dùm Pechino redit, vidit quotidie viginti hominum aut viginti quinque cadauera, per vias publicas à famelicis laniari, & crudis carnibus vorari. Nec famis rabies efflandi spiritus moras miseris indulgebat; moribundis, & abiectis iniiciebantur minus, & cultri adhuc spirantibus. Etiam Pechini, vbi publicè in macello humanis carnibus pretium ponebatur, quem horior huius cibi, morte grauius ab eo auertebat, ferro, venano, aut laqueo, absoluebat sese; tamen Pestis excepit eiusmodi vt vrbis vnius porta vna, (est autem Regnum, si vsquam aliud orbe toto, ciuitatibus confertum) efferrentur bimestri spatio septemdecim cadauerum millia suis conditoriis decenter composita; cæterorum verò quibus arcæ deerant sepulchrales multitudo innumerabilis, confusis partim fane-ribus in fossas proiecti plebeiis communes, aut fluminum alueis conditi. Tertia Sinis calamitas ab exercitibus prædonum illata est, nec enim iam manipulatim, per phalanges vexabant imperium, sed iustos ductabant exercitus suis distinctos Imperatoribus & signis, præ quibus mite videri poterat quicquid incendiornm cædium, Tartarorum edebat crudelitas. Suorum atramen suspectæ fidei, eorum expugnationem prudenter committere nequaquam Rex poterat, quòd in hostis conspectu, eum explicari cœpissent in ordines, occisis repente ducibus in latronum copias transirent, & nouum latronum conflarent exercitum. Hoc rerum statu tam lachrimabili & in ruinam prono fuit nihilominus Deo singulariter fauente, propagatio fidei, si vnquam, felix; Societatis nostræ gratia apud Regem mira; Regis in Deum veneratio nunquam maior. Septingentos imprimis Sambiasius Nanchini, Hoaingani, & Ciancij vrbibus baptismo iustravit; Stephanus Faber, & Ignatius de Costa quingentos supra mille in Prouincia Scensiana; variis excursionibus Brancatius, & Granina mille ducentos quadraginta quatuor; Nimpi Montetus quingentos sexaginta. De cætu illo admodum numerofo quem in Prouincia Honana, Figheredus Christo collegerat, vix ei decem calamitas publica reliquit superstites, ipse fame tantum non periit. Fortunauit Deus Buglij sementem nouam in Prouincia Saciuensi; Longobardi non item in Sciantunensi quod impetrabiles in eam aditus atrocinitas fecissent, ex quo præterea euenit, vt missionum omnium iniri non potuerit prouentus certior, quibus nostri operam dederunt. Patrum deinde gratia apud Regem; existimatio Christianorum rerum, & veneratio eiusmodi fuit, vt toto imperio prædicaretur verè Christianus, etsi nondum aperte id profiteretur. Ortum habuit ea res ex fortuito aspectu pithaulici organi quod eius auo Vanlieo dederat Riccius ante annos vndequadraginta; cepit Regem cupido eius audiendi, & intelligendi adpictam illi Epigraphem *cantate Dominum, cantum nouum*. Deferri mandat ad Patrem Scial, qui organi fides ad concertum suum reduceret, & inscriptum, ei elogium Sinensi

T T t t

135.
Regis erga
PP. & legem
Christ. affe-
ctus.

lingua interpretaretur; occasione tam procliuu censuere Furtadus, Longobardus, & Scial, qui simul adetant, insinuandum Regi aliquid amplius de Deo, eiusque lege sanctissima, verum id modo tam habili, ut vitro pelliceretur ad legendum, quod aliter ne aspectu quidem esset dignaturus. Inter dona quæ Bauariæ Dux in Sinas miserat, quibus Regem, eiusque Ministros conciliarent nostri, rebus Christianis; liber erat ex membranis Concinnus quadraginta quinque, referentibus Christi vitam, opus doctæ manus aded absolutum, ut ex clero Vlyssiponensi vir picturæ amans, mille aureos pro eo obtulerit, præter libri ornatum Rege dignum, interiectæ picturis paginæ illas explicabant aureo caractere, quam P. Scial explicationem, aureis pariter literis Sinensi sermone margini adscripsit. Visum Patribus huic libro tabellam addere extantibus è miniata cera figuris repræsentantem adoratores Magos ante Christi præsepè. Quod Regis personæ peculiariter congruens, aptumque mysterium, paulò fufius explanauit Scial, quam foret necesse ad nudam eius intelligentiam, & Septembris octauo, hæc omnia ad eum misit, cum libello (qui Regi oblata munera semper comitatur) meditatio diu, sapienterque concepto. Audierat Rex de donis & ad ea spectanda tres vxores Reginas inuitarat. Et ecce priusquam quicquam attingeret, manus lauit; euoluto dein quibus tegebantur attalico, & aperto libro, ad excellentiam pictarum imaginum hæsit stupefactus; tabellæ potissimum adoratorum Regum, non sine aliquo boni sensu, & veri lumine; nam versus ad Reginas & monstrans digito Saluatorem; videtis, ait, hunc infantem? pro! quanto est Feo vestro maior? (erat hoc regni primarium, & Princeps idolum) hic vero, vnum ex magis indicans, quanto inquit sanctior illo Rege? quem ex antiquissimis Sinarum Regibus nominabat sanctimonix gloria celebratissimum. Post in passus aliquos recedens tum is, tum suo cum honorario gynecæo Regina tres, reuerenter adorauere Saluatorem; Regressum ad imagines otiosius spectandas, interpellauit ex Reginis vna, earum aliquam sibi daret quam veneraretur, & repulsam tulit, sed eius vice, Deiparæ tabulam accepit, Regi quondam Vallieo à Riccio datam. Perisse vero non alia mente quam religiosa imaginem, ostendit quod honorarias duodecim puellas suis in palatium ad lectas, cum Christianismi accusarentur apud eam benignè increpauit, quod se timidiùs id celare tentassent. Securæ de cætero sui essent, ac per se pergerent esse Christianæ, vitamque ducerent Christianismo minime decolorem. Postquam autem Rex pia voluptate sacratum imaginum expleuit oculos, reponi eas in aula imperauit, quod magnarum virtutum cognominabatur palatium, vbi die sequenti cum Reginis priuianas proclinationum, humo tenus, adorationes repetit, & nolens easdem icones à familiari abesse cubiculo in quo pretiosarum rerum peregrinitate infinita consueuerat laxare curas, in illud transferri eas iussit, vbi eas visebat crebriùs, & venerabatur, legebatque sacrum Euangelij

Euangelij textum Sinensi sermone, & Magorum Regum adiunctam tabulæ explicat onem, quæ breui summa Christianam doctrinam ita colligebat, vt prouocaret magis ad vltcrius quærendum, quam vt expotis fatiaret. Hinc ille legem Tienciu, hoc est Christianam, videri sibi veram, sed eam tam breui compendio non satis capere. Quare P. Scial festinauit in Catechismum illam distendere quem Regi offerret ante hunc annum desinētem: tam secundos rei Christianæ fauonios dum tentat auertere Literatus quidā Fochiensis & vlcisci quo se læsum putabat ab religiosis quos in Philippinas vnde aduenerant, repulso narrauimus; libellum Regi dedit accusationes intorquens duodecim atroces aduersus legem Christianam, & Alenium, eius in illa Prouincia satorem: libellum Regi legebat Eunuchus, qui suopte vel malo genio, vel alterius instinctus ad vocem legis Christianæ, supercilium contraxit, & horrorem assimulans quendam; prohi! quam scelerata inquit, ista lex, nec vltra effatus, Regis aspectu sic sideratus est, vt fuerit ab eius oculis in perpetuum amouendus. Rescripti vero diserta fuit sententia, quor accusationes tot absurda libello contineri: Mandarinum ex aula exceptit durior, & probrosior pœna, ausum enim satyricum aliquid & mordax Regi portigere in Religionem Christianam, & Patrem Scial, tribus verbis rescripto confixit quæ vitam illi præ incero-re, factura erant minimè vitalem, nec iis contentus raptari mandauit in carcere, vt indicia tormentis purgaret quibus standum, & latrocinij violenter premebatur. Hanc Regis in Patres beneuolentiam, propensionis & reuerentiæ in Christum grandi suo bono sensere Prouinciæ vbi-cumque essent Christiani. Vidit vrbs Regina Pechinum, quod nunquam viderat sex tribunalium præsidēs qui totam sustinent imperij molem, tota pompæ solennis maiestate ad templum nostrum procedere, & Redemptoris effigiem quater humi prostratos adorare; videre vrbes primariæ multis locis, idem Mandarinos, & Proreges præstare.

Colaum habuit Cechianensis Prouincia virum magnum, & Religio-ni proferendæ cui adlaborabat illic P. Viua tam potentem, & solertem patronum, vt Dierum aliquot spatio, supra centum, tres & quinquaginta baptismo initiarentur. Literati ferè, & viginti ex ipsis iam gradum adepti; eminebat in iis Mandarinus, scribendi, & agendi fama in paucis clarus, & venerabilis, sibi tamen aded humilis, & ardens studio animarum, vt se Viuæ in Catechistam daret, magnoque id sibi honori duceret. Fochiensis dumtaxat Prouincia conficiebat Alenium reparandis quæ infeliciter luxarant quos illuc aduectos scripsimus ex Formosa. Centum viginti tres, ægrè lucratus est, cum antea facild ad nongentos lustrandi pertingerent. Sed illum grauius tenebat anxium futuri metus, ne nouam iidem ex Formosa, impetūque eodem moli- rentur expeditionem, & quod erat superstes de illa Christianitate funditus perderent. Quem eius timorem non parum leuauit Frater Fran-ciscus de Ascalona qui Foceum appulsus ex tractu Foganensi, & tecto

paupere ab Alenio exceptus, expertum se ingenue fassus est inanem ab iis operam in Sinarum cultura locari, qui non essent, & linguam illorum, & characteres bene docti, victuique ac moribus assuefacti; se quidem Manilam, vnde conscenderat redire; dolere se, sibi & aliis post confecta nobis, & Christianitati illi damna, tandem nimis sero perspectum fieri, quam esset diuersè ab eo quod longè diffici censebant optimum, iuuandis Sinis insistendum; non esse impetu tentandos, & impressione vnius diei; dexteritate opus esse, & cunctatione, quodquè diuturni est rùm vsus tum temporis experientia hominum, & rerum quæ sunt eius imperij propriæ, quæ distinctè in hæc verba conclusit, si viam aliam Societatis Patres ab ea iniissent, quam constantissimè tot annos tenuerunt, hodie nec Patres, nec Christianos haberent Sinæ.

136.
Mores illu-
tr. oper-
torum.

Iam parva hoc anno, quem mihi historiae vltimum præfixi, Ecclesie lucra, & Societati, sequitur iactura; sic mortem nomino triumplanè insignium, & excellentium operatorum qui vastum illius Ecclesie campum suis sudoribus in omnem frugem eduxerunt. Cataneus annos sex, & quadraginta; quadraginta Mendesijs, triginta quinque Vagnofius, Cataneum Hancei mors nobis eripuit Ianuarij vndecim-cesimo. Szanzæ ortus ex nobilitate primaria, post annum ætatis vicesimum Societati nomen dedit, iamque inde totus ethnicorum salutem ardentè anhelans, literarum, & precum crebritate ab Generali Præposito expressit vt nauigaret in Indiam anno 1588. Goæ paulum moratus; stationes oræ Pilcarie à S. Xaferio institutas biennio rexit, vbi experimentum sui præbuit ad luculentum & multiplex, exorbenda potissimum difficultate linguarum quarumlibet, vt ad illam Sinarum grauissimam expeditionem mirè idoneum iudicarent omnes. Illuc igitur arte atque industria cum se penetrasset, anno 1594. durauit ibidem ad sexagesimum ex quo Societati se dederat, octogesimum ex quo natus erat: Huic præter illa quæ nihil attinet iam dicta repetere, prope omnis debetur felicitas continuati negotij, quod Riccius coeperat; illudque imprimis consilium Macai approbatum, eximendi se ac nostros à communionem infami, & propudiosa Oscianorum Bonziorum, & Taosiorum, qua illos talaris, tonsura, rasus capitis vertit x, & mentum imberbe, opinione omnium inuoluebat. Hinc omnes à nobis refugere, omnes incessere; nostri, ædium nostratum, amicitie ostia pudor, & odium, velut externorum, quos ab inuisis & hostibus non distingunt, quoad cum nostris Cataneus induit Literarum & professionem nobilem Literati, quales planè, illorum etiam in scientiis clarebamus. Illius habitus honorifica grauitate in Sinas quodammodo renati, forte tunc egimus in infinitum meliori, & in posterum magis tuta. Ipsique ex ethnicis amici, probè gnari hoc vnam à nobis satagi, vt pulsa Deorum adoratione, stabiliremus in Regno, Christi legem, aiebant hoc demum sperari à nobis potuisse ex quo inderamus